Ulkoasiainvaliokunta

Tiistai 1.12.2020 klo 12.00—14.00

Läsnä
puheenjohtaja Mika Niikko ps
varapuheenjohtaja Erkki Tuomioja sd
jäsen Paavo Arhinmäki vas
jäsen Eva Biaudet r
jäsen Inka Hopsu vihr
jäsen Kimmo Kiljunen sd
jäsen Katri Kulmuni kesk
jäsen Tom Packalén ps
jäsen Ville Tavio ps
varajäsen Atte Harjanne vihr
varajäsen Ilkka Kanerva kok (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8) (9 osittain)
varajäsen Jouni Ovaska kesk (9, 10, 11)
varajäsen Sakari Puisto ps
varajäsen Arto Satonen kok

Sihteerit
valiokuntaneuvos Tiina Larvala
valiokuntaneuvos Jonna Laurmaa

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 13 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

3. Valtioneuvoston selvitys: sotilaallinen kriisinhallinta
Valtioneuvoston UTP-selvitys UTP 22/2020 vp ; A 3

Asia on saapunut eduskuntaan.

Valiokunta päätti perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla, että asian käsittelyyn osallistuvien valiokunnan jäsenten on noudatettava vaiteliaisuutta muistion käsittelyssä.

Valiokunta lähetti asian mahdollisia toimenpiteitä varten puolustusvaliokuntaan.

Valiokunta päätti kuulla asiantuntijoita.

4. Valtioneuvoston selvitys: Mahdollinen ihmisoikeuspakotejärjestelmä

Valtioneuvoston UTP-selvitys UTP 14/2019 vp

UTP-jatkokirjelmä UTPJ 26/2020 vp ; A 4

Jatkokirjelmä UTPJ 26/2020 vp on saapunut eduskuntaan.

Valiokunta päätti perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla, että asian käsittelyyn osallistuvien valiokunnan jäsenten on noudatettava vaiteliaisuutta, kunnes asiasta on tehty neuvoston päätös.

Valiokunta hyväksyi eduskunnan kannan UaVEK 12/2020 vp: Valiokunnalla ei ole huomauttamista valtioneuvoston toimintalinjaan.

5. Valtioneuvoston selvitys: Puolustusvoimien osallistuminen kansainväliseen harjoitusyhteistyöhön vuonna 2021

Valtioneuvoston UTP-selvitys UTP 21/2020 vp ; A 5

Asia on saapunut eduskuntaan.

Valiokunta päätti perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla, että asian käsittelyyn osallistuvien valiokunnan jäsenten on noudatettava vaiteliaisuutta, kunnes puolustusministeriö on tehnyt harjoituksia koskevan päätöksen ja tiedottanut asiasta.

Valiokunta lähetti asian mahdollisia toimenpiteitä varten puolustusvaliokuntaan.

Valiokunta päätti kuulla asiantuntijoita.

6. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle EU:n ja sen jäsenvaltioiden sekä Uzbekistanin tasavallan välisen laaja-alaisen yhteistyösopimuksen neuvottelemisesta (Uzbekistanin kanssa tehtävä laaja-alainen yhteistyösopimus)

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 68/2020 vp

Asia on saapunut ulkoasiainvaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Valiokunta hyväksyi kannanoton: Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

7. Valtioneuvoston ulko- ja turvallisuuspoliittinen selonteko

Valtioneuvoston selonteko VNS 4/2020 vp

Valiokunnassa oli kuultavana:
- Suomen Moskovan suurlähettiläs Antti Helanterä, ulkoministeriö

Merkittiin selvitys saaduksi.

8. Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2019

Kertomus K 5/2020 vp

Valiokunnan mietintöluonnos Euroopan neuvoston Suomen valtuuskunnan kertomus Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2019 ; A 8

Sihteeri esitteli mietintöluonnoksen.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi mietintöluonnoksen sellaisenaan.

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

9. Valtioneuvoston selvitys: EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistus

Valtioneuvoston E-selvitys E 125/2020 vp

Valiokunnan lausuntoluonnos Valtioneuvoston selvitys: EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistus ; A 9
Eriävä mielipide ERIÄVÄ MIELIPIDE_EU_mamu_tp_politiikka011220.pdf ; B 9

Sihteeri esitteli lausuntoluonnoksen.

Valiokunta kävi yleiskeskustelun.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä valiokunta hyväksyi lausuntoluonnoksen muutettuna.

Kpl 7 Ed. Satosen esityksestä päätettiin muokata kappale seuraavaan muotoon: ”Olosuhteiden pakosta kotinsa jättämään joutuneita on UNHCR:n raportoimien tilastojen mukaan maailmassa tällä hetkellä noin 79,5 miljoonaa. Näistä 26 miljoonaa on YK:n pakolaisiksi määrittelemiä henkilöitä ja 4,2 miljoonaa turvapaikanhakijoita. Suurin osa maailman pakolaisista elää kehittyvissä maissa. Nämä pakolaisuuden lähtöalueiden naapurimaat kantavat merkittävimmän osan pakolaisuuden hoidosta ja sen kustannuksista. Eurostatin mukaan vuonna 2019 EU:sta haki turvapaikkaa 672 250 ihmistä. Vuonna 2019 ensimmäistä kertaa käsittelyyn tulleista turvapaikkahakemuksista 61,9 prosenttia johti kielteiseen päätökseen.”

Kpl 9 Ed. Tavio, ed. Packalénin tukemana esitti kappaleen muokkaamista muotoon ”EU:n maahanmuutto- ja turvapaikkapolitiikan uudistamisen lähtökohdaksi ei voi ottaa vain siirtolaisen ihmisoikeuksien suojelua, koska kansallisvaltion tehtävänä tulisi olla ensisijaisesti omien kansalaistensa suojelu ja turvaaminen. Parhaaseen globaaliinkin ihmisoikeustilanteeseen päästään, kun kansallisvaltiot keskittyisivät omien maidensa kansalaisten ihmisoikeuksien turvaamiseen. Äänestettäessä lausunnon pohjaesitys voitti äänin 9-4, ei tyhjiä.

Kpl 10 Ed. Tuomiojan esityksestä muokattiin kappaleen viimeinen virke muotoon: Myös vastuunjaon ja solidaarisuuden parantamiseen tähtäävä uusi yhteisvastuumekanismi sisäisine siirtoineen ja palautusten tukemismahdollisuuksineen saattaisi luoda riskejä ihmisoikeusloukkauksille säilöönoton lisääntymisen ja paperittomien määrän kasvun myötä."

Kpl 11 Ed. Ovaskan esityksestä päätettiin lisätä ensimmäisen virkkeen loppuun "…, sekä turvapaikkajärjestelmän kokonaiskestävyyttä."

Kpl 12 Ed. Hopsun esityksestä päätettiin muokata kappale seuraavaan muotoon: "Maahanmuuttopolitiikkaa uudistettaessa valiokunta kiinnittää huomion myös lasten oikeuksien toteutumiseen sekä haavoittuvassa asemassa olevien oikeuksien huomioimiseen prosessin kaikissa vaiheessa ja toteaa samalla integroitumisen kannalta keskeistä olevan myös kielen oppimisen sekä työhön pääsemisen."

Kpl 13 Ed. Ovaskan esityksestä lisättiin kappaleen alkuun uusi seuraavansisältöinen virke "Tehokas ja kattava ulkorajavalvonta on keskeinen osa muuttoliikkeen hallintaa." Ed. Tuomioja, ed. Biaudet'n tukemana esitti kappaleen kahden ensimmäisen virkkeen yhdistämistä ja muokkaamista seuraavansisältöiseksi: "Tiedonantoon sisältyvien etsintä- ja pelastustehtävien osalta ulkoasiainvaliokunta yhtyy komission tavoitteeseen humanitaaristen toimijoiden toimintamahdollisuuksien takaamisesta sekä humanitaarisen toiminnan kriminalisoinnin estämisestä." Ed. Tavio, ed. Packalénin tukemana ehdotti toisen virkkeen poistamista lausunnosta. Äänestyksessä ed. Tuomiojan esitys voitti em. esityksen äänin 9-3, tyhjiä 1.

Kpl 15 Ed. Ovaskan esityksestä lisättiin kappaleeseen sanojen "takaisinottoyhteistyön parantamiseksi" jälkeen sanat "palautusten mahdollistamiseksi,…".

Uusi väliotsikko sekä uudet kappaleet 18 a ja 18 b Ed. Satosen ehdotuksesta lisättiin lausuntoon uusi väliotsikko ja kaksi uutta kappaletta seuraavasti: Ulkorajat sekä uusi rajamenettelyKpl 18 a EU:n ulkorajojen valvonta on kaikkien jäsenvaltioiden, Schengenin säännöstöön osallistuvien maiden sekä EU:n ja sen virastojen yhteisellä vastuulla. Valiokunta yhtyy komission toteamukseen, että hyvin hallitut EU:n ulkorajat ovat olennainen osa yhdennettyä turvapaikkapolitiikkaa. Uuden eurooppalaista raja- ja merivartiostoa koskevan asetuksen nopea ja aukoton täytäntöönpano on tärkeä askel eteenpäin. EU:n ulkorajojen täytyy toimia tehokkaasti ja turvallisesti, jotta vapaa liikkuvuus Euroopassa voidaan turvata.Kpl 18 b Komissio ehdottaa myös kohdennettua muutosta vuonna 2016 antamaansa ehdotukseen uudeksi turvapaikkamenettelyasetukseksi, jotta prosessin toista vaihetta eli rajamenettelyä voitaisiin käyttää tuloksellisemmin ja joustavammin. Rajamenettely mahdollistaa hakemusten käsittelyn tehostamisen. Valiokunta toteaa, että rajamenettelyn on oltava oikeudenmukainen.Ed. Tuomiojan esityksestä lisättiin kappaleen loppuun sanat "… ja ihmisoikeuksia kunnioittava."

Kpl 19. Ed Satosen esityksestä poistettiin kappaleen viimeinen virke ja korvattiin se uudella seuraavansisältöisellä tekstillä: "Valiokunta toteaa, ettei yhdenkään EU-jäsenmaan pidä joutua turvapaikanhakijoiden määrän odottamattoman kasvun takia kohtuuttomaan tilanteeseen. Yhteisesti sovitulla vastuunjakomekanismilla valmistaudutaan ennakolta tilantee-

seen, jossa jonkin jäsenmaan kohtuullisesti hallittavissa oleva määrä turvapaikanhakijoita ylittyisi. Valiokunta pitää komission tahtotilaa hyvänä, mutta toteaa samalla, että komission esityksen yksityiskohdat luovat monimutkaisuudessaan epäselvyyksiä.

Kpl 20 Ed. Satosen ja Tuomiojan esityksistä päätettiin muokata kappale seuraavansisältöiseksi: ”Palautusten osalta E-selvityksessä todetaan jäsenmaiden tilanteiden vaihtelevan suuresti. EU-tasolla vain kolmasosa palautuspäätöksen saaneista onnistutaan palauttamaan. On olennaista, että henkilöt, joille ei myönnetä turvapaikkaa, palautetaan lähtömaihinsa mahdollisimman nopeasti. Vastuunjaon tulee toimia siten, että kansainvälistä suojelua tarvitsevat pääsevät mahdollisimman nopeasti asettumaan uuteen asunmaahansa. Samalla järjestelmän tulisi estää mahdollisen kielteisen päätöksen saavien turvanpaikkahakijoiden siirtyminen toiseen EU-maahan, jotta heidän oleskeluaikaansa EU:ssa ei pidentyisi.”

Kpl 20 a Ed. Satosen, Tuomiojan ja Hopsun esityksistä päätettiin lisätä lausuntoon uusi seuraavansisältöinen kappale: ”Epäjohdonmukaisuudet kansallisten turvapaikka- ja palauttamisjärjestelmien välillä sekä puutteet toteutuksessa ovat paljastaneet tehottomuutta ja herättäneet huolen oikeudenmukaisuudesta ja ihmisoikeuksien kunnioittamisesta. Paluujärjestelyiden toimimattomuus muun muassa luo jäsenmaihin merkittäviä paperittomia väestöryhmiä, joilla on kohonnut riski syrjäytymiseen ja hyväksikäytön uhriksi joutumiseen. Tästäkin syystä toimivien palautusjärjestelyiden aikaansaaminen on tärkeää. Palautusjärjestelyt eivät saa vaarantaa palautuskiellon toteutumista. Ketään ei saa palauttaa alueelle, jossa häntä uhkaa kuolemanrangaistus, kidutus, vaino tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu.”

Kpl 24 Ed. Tuomiojan esityksestä päätettiin korvata viimeisen virkkeen ensimmäinen sana ”Jälkimmäistä” sanalla ”Tätä”.

Kpl 27 Ed. Hopsun esityksestä päätettiin lisätä kappaleen loppuun uusi, seuraavansisältöinen virke: ”Valiokunta korostaa kuitenkin, että kehitysyhteistyön kohdentaminen ja tavoitteet eivät voi olla alisteisia muuttoliikkeen hallinnalle.”

Kpl 29 Ed. Ovaskan esityksestä päätettiin muokata viimeinen virke muotoon: ”Myös pakolaisten suojelu, samoin kuin yhteistyö ihmiskaupan ja salakuljetusten ehkäisemiseksi sekä oikeusvaltioperiaatteen noudattaminen on tärkeää.”

Kpl 30 Ed. Satosen esityksestä päätettiin lisätä kappaleen loppuun uusi seuraavansisältöinen virke: ” Ulkoasiainvaliokunta alleviivaa, että EU:n tulee entistä vahvemmin edistää YK:n kestävän kehityksen tavoitteita.”

Lausuntoon jätettiin eriävä mielipide: ed. Tavio, Niikko, Packalén ja Puisto (ps)

Valiokunta päätti yksimielisesti pitää käsittelyä asian ratkaisevana käsittelynä.

Asian käsittely valiokunnassa on päättynyt.

10. Muut asiat

Älylaitteiden käyttö valiokunnassa

11. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on epävirallinen etäkokous keskiviikkona 2.12. klo 10.00

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Tiina Larvala